

17. detsember 2025

ARUPÄRIMINE

E-hääletamise auditeerimissüsteemi puudujäägid

Lugupeetud peaminister

Tallinna Tehnikaülikooli infotehnoloogia teaduskonna teadur Tarvo Treier on avalikustanud uurimistulemused, mille kohaselt ei suutnud e-hääletamise auditeerimise kontrolltööriist tuvastada märkimisväärset osa võimalikest veastsenaariumidest (sh nn kummitushäälte lisamist ja pabersedeliga hääletamise järel kehtima jäänud e-hääli). Arvestades e-hääletamise kesksel rolli Eesti demokraatlikus protsessis on sellel väga märgiline tähendus ja see seab valimiste legitiimsuse kahtluse alla.

E-hääletamise turvalisus ja kontrollitavus on olnud Eesti avalikus ruumis arutelu all juba aastaid. Meedias on korduvalt kajastatud nii Riigikohtu seisukohti e-hääletamise põhiseaduspärasuse kohta, rahvusvaheliste ekspertide tähelepanekuid süsteemi läbipaistvuse osas kui ka varasemaid teadlaste ja kodanikuühiskonna esindajate kriitilisi hinnanguid auditeerimise ja kontrollmehhanismide piisavusele. Korduvalt on tõstatatud küsimus, kas süsteemi tehniline keerukus ja piiratud arusaadavus tavakodaniku jaoks ei tekita olukorda, kus usaldus e-hääletamise vastu põhineb pigem institutsionaalsel autoriteedil kui reaalsel ja sõltumatult kontrollitaval läbipaistvusel.

Tarvo Treieri uurimistöö asetub sellesse laiemasse konteksti ning ei ole üksikjuhtum, vaid osa pikemaajalisest ja sisulisest debatist e-hääletamise kontrollitavuse üle. See on veelkord viide sellele, et antud teema vajab põhjalikumat analüüsi ja vajadusel ka ajutiselt e-hääletamise peatamist.

Eeltoodust tulenevalt palume Teil vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse paragrahvidele 139 vastata järgmistele küsimustele:

1. Kas valitsus on valmis kaaluma e-hääletamise korraldamise ajutist peatamist kuni auditeerimissüsteemi tuvastatud olulised puudused ja lüngad on sisuliselt kõrvaldatud ning sõltumatute ekspertide poolt kontrollitavalt lahendatud, ning kui ei, siis milliste konkreetsetele riskihinnangutele ja garantiidele selline otsus tugineb?
2. Kuidas hindab valitsus tehtud uurimistöö järeldusi ning kas valitsuse hinnangul on praegune e-hääletamise auditeerimissüsteem piisav võimalike manipulatsioonide avastamiseks?

3. Milliseid konkreetseid samme kavatseb valitsus astuda, et laiendada ja süstematiseerida auditeerimisel kasutatavate veastsenaariumide loetelu, arvestades, et katses tuvastati 37 võimalikku veastsenaariumi, millest praegune tööriist avastas vaid viis?
4. Kas ja millisel ajakaval plaanib valitsus muuta e-hääletamise auditeerimise täielikult automatiseerituks ning sõltumatuks riigi valimisteenistuse igapäevasest kontrolliprotsessist?
5. Kuidas kavatseb valitsus tagada, et audiitoritel oleks võimalik reaalselt ja tõendatavalt tuvastada olukorrad, kus e-häääl on ekslikult arvesse läinud hoolimata sellest, et valija on hiljem hääletanud pabersedeliga?
6. Millisel moel kaasab valitsus edaspidi sõltumatuid teadlasi ja eksperte (sh ülikoole ja rahvusvahelisi spetsialiste) e-hääletamise auditeerimissüsteemi pidevasse testimisse ja arendamisse?

Lugupidamisega

Lawri Leab

Vladimir Borikova

Petr Smirnov

Aleksandr Kozlov

Alexei Jergov

Andrei Kozlov

Anastassia Kovalenko